

KANTON SARAJEVO

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade

NASTAVNI PLAN I PROGRAM

GIMNAZIJA

Predmet: LIKOVNA KULTURA

Sarajevo, avgust 2016. godine

*Na osnovu člana 70. Zakona o organizaciji uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj.35/5), u skladu sa čl. 25 i 26. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 10/04, 21/06, 26/08, 31/11, 15/13 i 1/16) i čl. 35. i 36. Zakona o srednjem obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 23/10 i 1/16), ministar za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo je imenovao Komisiju za izmjenu nastavnih programa za osnovnu i srednju školu iz predmeta **LIKOVNA KULTURA**.*

Članovi Komisije za osnovnu (odnosno srednju) školu:

1. dr. Emira Hajdar - predsjednik
(JU Četvrta gimnazija Ilidža i JU Gimnazija Obala)
2. Selma Kapić Kantardžić-Jurkić – član
(JU Škola za srednje stručno obrazovanje i radno osposobljavanje)
3. mr. Dajana Ajanović Selesković – član
(JU Osnovna škola Hrasno)
4. Zekerijah Nalić – član
(JU Osnovna škola Hamdija Kreševljakovć)
5. Branka Fetahagić – član
(JU Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece "Mjedenica")
6. dr. Irfan Handukić – član
(Akademija Likovnih Umjetnosti Sarajevo)

SADRŽAJ

Str.

1. UVOD	4
2. CILJ	7
3. ZADACI	7
4. NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA PRVI RAZRED GIMNAZIJE	8
a. UPUTE ZA IZVOĐENJE PROGRAMA	16
b. METODE EVALUACIJE ZNANJA	17
c. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA	18
5. NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA TREĆI RAZRED GIMNAZIJE	19
6. NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA ČETVRTI RAZRED GIMNAZIJE	20
a. OČEKIVANI REZULTATI	20
b. IZVOĐENJE PROGRAMA ZA PEDAGOŠKO-PSIHOLOŠKO IZBORNO PODRUČJE	22
c. METODE EVALUACIJE ZNANJA	22
d. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA	23

UVOD

Obzirom na realan nedostatak potrebnog vremena – kratkog roka koji je dat Komisiji za izmjenu nastavnih programa za osnovnu i srednju školu iz predmeta Likovna kultura - program bi se mogao još dodatno jezički i kvantitativno reducirati. Potrebno je definisati nastavne jedinice kroz nastavna područja, ističući ključne pojmove, i podkrijepiti sve sa primjerima likovno – umjetničkih djela koja će obuhvatiti domaću i svjetsku umjetničku scenu sa posebnim osvrtom na kulturno – historijski nacionalni opus.

Predmet Likovna kultura spada u grupu omiljenih predmeta kod učenika pa je treba tu i zadržati.

Jedan od argumenata što su časovi likovne kulture smanjeni na minimum u osnovnim i u srednjim školama i što je predmet potpuno izbačen iz nekih srednjih škola je da su učenici preopterećeni. Nakon dva desetljeća i dalje pričamo istu priču o preopterećenosti učenika. Jesmo li se ikada upitali da li je problem u količini sadržaja preferiranih predmeta koji su mu servirani.

Ono što je često jasno učenicima, do odraslih ne dopire. Likovna kultura, u čemu su i učenici i naučnici saglasni, ne opterećuje, nego učenike priprema za život i rasterećuje.

Šta je umjetničko mišljenje i kako ono razvija divergentno mišljenje?

Koju ulogu u odgoju i obrazovanju imaju vizualne, auditivne i kinetičke umjetnosti?

Kako se kroz umjetničko izražavanje akumulirano znanje može pretočiti u sposobnosti?

Studija koju je izradila Mreža Eurydice predstavlja najnovije, sveobuhvatno i komparativno izvješće o umjetničkom obrazovanju u 30 europskih zemalja. Daje detaljan pregled svrha i ciljeva umjetničkog obrazovanja, njegove organizacije, mogućnosti izvannastavnih aktivnosti kao i inicijativa za razvoj tog obrazovanja u školi. Obuhvaća i informacije o ocjenjivanju učenika i obrazovanju nastavnika u umjetničkom području i dokazuje važnost jače zastupljenosti likovnog obrazovanja i odgoja.

Kao što ciljevi učenja pokazuju, umjetničko obrazovanje ima potencijal da u učenicima razvije ne samo sve dimenzije vezane za kreativnost nego i različite osobne i socijalne vještine i stavove. Ali, da bi imalo ploda, umjetničko obrazovanje treba savladati određene izazove, kao što je razmjerno mala količina predviđenih časova nastave, posebice u višim razredima osnovne škole. Stvaranje partnerstva između svijeta umjetnosti i škola čini se kao dobar način prevladavanja ovih izazova i općenito promicanja umjetničkog obrazovanja u školama.

Većina odraslih koji žive u tehnološko naprednom društvu, dječije crteže vide poput igre koja ima malo značaja za dječiji spoznajni/kognitivni razvoj, smatrajući ih izvorom užitka i zabave.

Odrasli postaju fascinirani radovima mladih, njihovom smjelošću i spontanošću koja nije uništena uobičajenim savremenim konvencijama, prirodom koja ga potiče da traži svoj identitet i da sazna sve o svijetu oko njega, a s druge strane odrasla osoba bježi od takve avanture.

Samim tempom slikanja mladi se dovode u konekciju iz koje izvire spoznaja o psihofizičkom sebi. Forma je direktno povezana sa kognitivnim procesom, a boja sa nesvjesnim.

Pitanje je da li su ovi radovi umjetnost? Uistinu nisu svi mladi umjetnici, ali to ne znači da njihovi radovi nisu lijepi i vrijedni. Mladi kroz umjetnički rad ulaze u fazu potrage za psihofizičkim identitetom, te prolaze kroz određene stadije razvoja kao i svi oblici života u prirodi (biljka klija, a zatim raste), a razlika je u tome što su mladi u savladavanju ovih faza i njihovih stadija ovisni o učiteljima.

Vježbe slikanja u starijim razredima (pažljivo odabrane kako bi učvrstile senzomotorički i neurološki razvoj), vezane za motive iz historije umjetnosti, su zahtjevnije i uz pomoć njih se nadograđuju sposobnosti stečene u nižim razredima. Sve ove vježbe zahtijevaju pozornost i oprez učitelja, te se u njima ljepota spaja sa preciznošću.

Učenici vježbaju primarni pokret (motus primus, strofa), sekundarni pokret (motus sekundus, antistrofa), sistolički pokret (kontrakcija) i dijasolički pokret (širenje). U nižim razredima ovi procesi su usko povezani sa razvojem volje, a u višim sa razvojem razmišljanja.

Izvodimo zakone promatranjem onoga što je urađeno, povezujemo sa sadržajima drugih predmeta od biologije, preko fizike – optike, hemije – sastava materijala, jezika svijeta, fine motorike ruke i oka, istorije, geografije do matematičkih zakona zlatnog reza, prolazeći kroz filozofiju platonizma do savremenog doba.

Ovakve vježbe predstavljaju veliki izazov za učenike, a uspjeh zahtjeva preciznost, smirenost i veliku koncentraciju. Tok procesa traži prelazak iz dvodimenzionalne konstrukcije u trodimenzionalnu konstrukciju iluzije, u kojem učenik može sam vrednovati svoju tačnost i praktične sposobnosti, a samim tim može ih korigovati i nadograđivati.

Likovna kultura odgaja, fizički i intelektualn, kroz različite faze razvoja senzorno-motoričkih i neurobioloških sposobnosti svakog učenika.

Zato, želimo li imati publiku u našim muzejima i galerijama, poduzetnike koji razumiju i prepoznaju važnost kvalitetnog dizajna, upravitelje lokalnih zajednica koji ulazu u urbanistički razvoj svog kraja i kvalitetnu arhitekturu...? Želimo li da vizualno obrazovanje naše djece (budućih arhitekata, dizajnera, inženjera, informatičara, frizera, turističkih radnika...) ovisi o osobnim afinitetima roditelja, plaćanju privatnih kurseva te slučajnim "susretima" s umjetničkim djelima, kvalitetnom arhitekturom i dizajnom?

Jesu li časovi likovne kulture uistinu toliko skupi da ćemo kao društvo radije ignorirati sve one posljedice koje niska razina vizualne pismenosti i kulture ostavlja na našoj ekonomiji, turizmu i kulturi općenito?

Predlažem, uvođenje predmeta likovna kultura po jedan čas sedmično u sve četiri godine gimnazije, a zatim i u druge srednje škole, jer ste njegovim ukidanjem ukinuli i jednakost prava na kvalitetnu opću obrazovnu kulturu.

Obzirom na mnoge specifičnosti nastavnog predmeta Likovna kultura a koji se temelji na praktičnom radu neophodno je nastavu realizirati unutar blok – sata kako bi se stvorili povoljni uslovi za uspješno ostvarivanje savremene nastave likovne kulture i primjenu savremene nastavne strategije koja potencira značaj umjetničkog izražavanja u odgoju i obrazovanju. U tom smislu, broj časova predstavlja najveći problem s kojim se susreću likovni pedagozi Kantona Sarajevo. Smatramo da je potrebno reorganizirati nastavni plan iz ovog nastavnog predmeta po dostavljenim Zaključcima i preporukama aktiva predmeta Likovna kultura (povećati broj časova – blok sat, ili podjela na grupe ili pak uvođenje novog nastavnog predmeta Vizualne kulture/umjetnosti i sl.) Jedino na ovaj način bi se pravilno odgovorilo na kompleksnost predmeta Likovna kultura i njegovog programa.

Prema istraživanju Filozofskog fakulteta u Splitu o stavovima učenika osmih (završnih) razreda osnovne škole o nastavnom predmetu likovna kultura čija je svrha bila istražiti položaj ovog nastavnog predmeta, istaknut ću, između ostalih rezultata najvažnije: 45,5 %

učenika nezadovoljno je satnicom nastave likovne kulture i smatra da je treba povećati bar za još jedan sat sedmično, a 57,8% nema naviku posjećivati muzeje i galerije ni likovne izložbe. Kad bi se kod nas sprovela ovakva ili slična istraživanja, vjerovatno je da bi se dobili slični rezultati. Shodno tome, potrebno je ubaciti i časove terenske nastave a što bi se definisalo kao izborni sadržaji (dodatna nastava) a uključivalo bi posjete muzejima, galerijama i radionicama a na osnovu čega bi i ishodi učenja opisali mogućnost da učenik prosuđuje umjetničko djelo na osnovu neposrednog kontakta, postavlja ga u društveni kontekst i izražava kritički stav. Na kraju napominjem da se ne smije zaboraviti činjenica da se likovnim izražavanjem utiče na samoosnaživanje pojedinca čime se u konačnici doprinosi ostvarivanju ciljeva i zadataka obrazovanja uopće! Spoznaja je da se poticanjem likovnog stvaralaštva kod djece/učenika stvaraju pozitivne emocije.

Oslanjajući se na postojeći Nastavni program i nastavne sadržaje u istom, a shodno brzom razvoju vizualnih informacija i komunikacija koje danas čine neizostavan dio i u likovnoj umjetnosti i medijskoj kulturi, neophodno je uvesti veći broj časova iz područja dizajna, vizualnih komunikacija, arhitekture i urbanizma, novih medija, kostimografije, scenografije, potrebno je dodati video i kompjutersku sliku (kao plošno oblikovanje); umjetničku instalaciju, performance u prostorno oblikovanje; etnolumjetnost u primjenjenu umjetnost ali ujedno dobro odmjeriti kvantitet sadržaja i kvalitetno ga prilagoditi učeničkim razvojnim sposobnostima za takvu djelatnost. Nikako ne narušavati likovno izražavanje.

Iz postojećeg Nastavnog programa potrebno je reducirati nastavne sadržaje koji ne odgovaraju motoričkoj preciznosti poput savladavanja oblasti grafike, u uzrastu petog i šestog razreda, kada je vrlo teško izrađivati tehniku visokog tiska, linorez /izrada šablona, kliše na linoleumu/. Djeca/učenici ovog uzrasta nisu u stanju samostalno izraditi matricu/kliše na linoleumu jer postoji realna opasnost od povrede sa noževima za linoleum i sl.

Naravno da je neophodno sadržaje vezati sa ostalim nastavnim predmetima i odovarajućim područjima a prednost dati izvorima kulturno/likovno historijsko nacionalne baštine. Potrebnije je u vezi sa drugim nastavnim predmetima pronaći strukturalnu korelaciju a ne isključivo podudaranje sa zajedničkim motivom.

Iz navedenog, sačinjen je prijedlog izmjena i dopuna nastavnog programa za osnovnu školu, njegov kvantitet i težina sadržaja je prilagođen prema uzrastu i razvojnim sposobnostima učenika a ujedno je oplemenjen sa osavremenjenim nastavnim sadržajima ali s kojim se nikako ne gubi na likovnosti.

Tekst piše i potpisuje,

Komisija za revidiranje postojećeg Nastavnog programa za gimnazije, škola za srednje stručno obrazovanje i radno osposobljavanje, osnovne škole i specijalne osnovne škole
Kantona Sarajevo.

CILJ

- Cilj nastave likovne kulture u odgoju i obrazovanju učenika srednjih škola je daljnja nadgradnja i trajno usvajanje znanja o likovnoj kulturi, likovnom stvaralaštvu, njenom jeziku, teoriji forme, kao i njenoj evoluciji kroz razdoblja i stilove. Cilj je i aktivno razvijati doživljavanje likovne umjetnosti kod učenika ovog uzrasta, na svim planovima, te ugrađivati u svijest mladih civilizacijske odnose prema kulturno-historijskom nasljeđu, kao i prema baštini naših naroda i narodnosti, njihovo vrednovanje, čuvanje i zaštitu;
- Upoznavanje značaja likovne umjetnosti i kulture kao sastavnog dijela života;
- Usvajanje znanja o osnovnim pojmovima likovne umjetnosti;
- Razvijanje sposobnosti razumijevanja stilskih epoha u vremenu i prostoru;
- Omogućavanje izražavanja individualnosti, kultivisanja i emancipacije;
- Traženje estetskog u pozitivnoj orijentaciji prema zanimanju;
- Praćenje napredovanja psihomotoričkog razvoja učenika kroz likovnu umjetnost;
- Razvijanje osjećaja za svjetsku i nacionalnu umjetnost, sa naglaskom na spomenike i djela iz užeg okruženja;
- Pomaganje razumijevanja vlastite umjetnosti i kulture, i njenom vrednovanju u kulturnoj baštini Evrope;
- Stvaranje navika kod učenika da stvaraju vrijedna likovna djela i izgrađuju pozitivan stav prema likovnoj umjetnosti;
- Osposobljavanje za razumijevanje različitih medija vizuelne kulture: pozorišta, baleta – plesa, web-a i drugih savremenih formi koje ancipiraju likovnost;
- Osposobljavanje učenika za samostalan i grupni rad;
- Osposobljavanje za primjenu stečenih znanja i iskustava u nužnostima svakodnevnog života i drugim oblastima.

ZADACI

- uočavanje bitnih karakteristika likovno-stilskih razdoblja i njihovo dovođenje u vezu s historijskim uslovima u kojima se javljaju;
- upoznavanje sa najznačajnijim djelima likovne baštine – svjetske i nacionalne;
- upoznavanje djela i stvaraoca naše likovne umjetnosti i prihvatanje gledišta da je naša umjetnost integralni i nedjeljivi dio svjetske umjetničke baštine;
- vrjednovanje likovnih umjetničkih djela, što doprinosi kultiviranju likovnog ukusa, a suzbijanju kiča;
- uvezivanje plana i programa s ostalim nastavnim predmetima, radi uzajamnog poimanja specifičnosti i spoznaje međuzavisnosti nastavnih područja.

SAMO U I RAZREDU

2 časa sedmično – 70 sati godišnje

NAZIV I SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA ZA REALIZACIJU PROGRAMA NASTAVE LIKOVNE KULTURE

R/ Br.	TEMATSKJE CJELINE I SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA	ČASOVI	NASTAVNE JEDINICE
1.	<p>UVOD</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Šta je umjetnost? Umjetnost u prostoru i vremenu, • Umjetnost i društvo, • Uvod u vizualnu umjetnost, tehnike i materijali u umjetnostima, • Značaj likovnih umjetnosti u razvoju čovjeka i civilizacije. 	3 časa	<p>1. Uvod u vizualne umjetnosti</p> <p>2. Tehnike i materijali u umjetnosti</p> <p>3. Značaj likovnih umjetnosti u razvoju čovjeka i civilizacije</p>
2.	<p>PREHISTORIJA / PRETPOVIJEST</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Paleolit – starije kameno doba: hronologija i rasprostranjenost, koncepcija prostora, počeci likovnog izražavanja. • Neolit – mlađe kameno doba: prvo oblikovanje prostora – pojava arhitekture. Nalazišta na tlu Bosne i Hercegovine. • Metalno doba (urbana revolucija, hronologija i rasprostranjenost; arhitektura i počeci urbanizma; mitovi i plastično oblikovanje ljudskog lika; oblikovanje za uporabu / upotrebu; uloga i smisao ornamenta). • Nalazišta na tlu Bosne i Hercegovine. • Linija / crta kao izražajno sredstvo; magijski izvori umjetnosti; početak dekorativne umjetnosti. Nalazišta na našim prostorima; megalitna arhitektura. 	2 časa	<p>1. Prehistorija (paleolit, neolit, metalno doba);</p> <p>2. Praktična vježba, rad ugljenom na papiru</p>
3.	<p>UMJETNOST STAROG EGIPTA</p> <hr/>	2 časa	<p>1. Čuda starog Egipta (dokumentarni film);</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Uloga faraona i religije u formiranju umjetnosti; zagrobna arhitektura (mastabe, piramide, grobnice u Dolini kraljeva); hipostilni hramovi Novog kraljevstva i utjecaj na grčku arhitekturu; reljefi i skulpture s osvrtom na specifičnosti stila. Kubična forma u kiparstvu, fresko slikarstvo i hijeroglifi. • Vremenska podjela; gradovi; odnos mase i prostora u arhitekturi i skulpturi; odnos prema plohi; stalnost i promjene. 		2. Umjetnost starog Egipta – opći pregled
4.	<p>MEZOPOTAMSKKE KULTURE</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Geografski položaj i klima kao determinante graditeljstva (zigurati); uloga religije u formiranju umjetnosti, konusno poimanje skulptorske forme, nasuprot kubičnom u Egiptu; Sumer; asirski reljefi; perzijska stilizacija (životinjski stil) • Vremenska podjela; gradovi; odnos mase i prostora u arhitekturi i skulpturi; odnos prema plohi; stalnost i promjene. 	2 časa	1. Mesopotamija – opći pregled 2. Sistematizacija gradiva – drevne civilizacije
5.	<p>GRČKA UMJETNOST</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Idejne osnove grčke civilizacije, religije i umjetnosti i njihov značaj. Utjecaj prethodnih civilizacija (Egipat, Krit, Miken). • Težnja ka idealnoj formi i proporciji; zlatni rez u kiparstvu i graditeljstvu; razvoj skulpture kroz (tri) razdoblja; klasični redovi u arhitekturi; slikarstvo na grnčariji, različiti odnosi prema plohi u ranom, klasičnom i helenističkom razdoblju; veza tehničkog postupka i takozvanog stila tamnih likova na svijetloj podlozi i svijetlih likova na tamnoj podlozi. • Polis i kolonizacija Mediterana (hronologija, značajke urbanog života, kolonizacija Jadrana, uticaji i na tlu Bosne i Hercegovine, Srbije i Makedonije). 	2 časa	1. Grčka umjetnost – opći pregled; 2. Grčka umjetnost-arhitektura
6.	<p>RIMSKA UMJETNOST</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Baštinici grčkog duha; etrurski uticaji; individualizam i državotvornost; arhitektura – podjela, nova zamisao prostora, akvadukti, amfiteatri, slavoluci, bazilike i domusi; preteče moderne urbanizacije; urbanizacija Europe, mreža rimskih gradova na našem tlu. • Skulptura – nove dimenzije prikazivanja u punoj plastici i reljefu – realistički portret i narativni reljef u skulpturi. • Slikarstvo – pompejanski stilovi (fajumski portreti; stilske osobitosti naturalizma, iluzionizma i impresionizma); antička 	2 časa	1. Rimska umjetnost-opći pregled; 2. »7svjetskih čuda« (dokumentarni film)

	nalazišta na našim prostorima.		
7.	<p>UMJETNOST SREDNJEG VIJEKA</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Propast antičkog svijeta i »mračno doba«; umjetnost u doba seobe naroda, nastanak feudalizma; predromanička umjetnost; periodizacija i utjecaj crkve na razvoj umjetnosti. • Preobrazba grada, zahtjevi novog kulta, pretvaranje antičke umjetnosti; primjeri u Hrvatskoj od Salone do Eufrazijeve bazilike u Poreču. • Predromanika. Nova središta života – uloga samostana i utvrđenog boravišta, kontinuitet pretpovijesti / prehistorije i antike – bjelokost, emajl, minijatura, uloga i smisao ornamenta. • Pismo i slikarstvo (benediktinska latinična pismenost i minijature; trajanje grčkog pisma; hrvatska pismenost i glagoljica; freske. 	1 čas	1. Umjetnost srednjeg vijeka-ranohrišćanska umjetnost (simbolizam)-opći pregled
8.	<p>BIZANTSKA / VIZANTIJSKA UMJETNOST</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Odlike vizantijske / bizantske umjetnosti. Nasljedstvo grčko-rimske i ranokršćanske / ranohrišćanske tradicije; vizantijski / bizantski utjecaj na umjetnost drugih zemalja; centralna osnova u graditeljstvu (tlocrt grčkog križa / krsta); glavni spomenici arhitekture; mozaici i ikonoslkarstvo; umjetnost na našim prostorima. 	2 časa	1.Evaluacija znanja 2. Bizantijska umjetnost-opći pregled
9.	<p>ISLAMSKA UMJETNOST</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Utjecaj religije na umjetnički stil; sklopovi života; nefigurativna umjetnost; ostali izvori stila i miješanje s lokalnim tradicijama; odnos prostora, mase i površine u arhitekturi; znameniti spomenici velikih stilova; tri tipa džamija (arapski, iranski, turski); slikarstvo – arabeske, iluminacija i kaligrafija; islamska umjetnost u Bosni i Hercegovini – urbanizacija u okviru Otomanske imperije; mostovi, hanovi, bezistani, džamije. 	4 časa	1.«1001 izum islamske civilizacije» (dokumentarni film) 2. Islamska arhitektura – opći pregled 3. Praktičan rad (arabeska, ornament, kaligrafija) 4. Praktičan rad (arabeska, ornament, kaligrafija)
10.	<p>ROMANIKA</p> <hr/>	2 časa	1.Romanika – opći pregled

	<ul style="list-style-type: none"> • Monumentalni spomenici vjere; graditeljstvo – bazilika, transept, osnova latinskog križa / krsta; fasadna plastika – »Biblija siromašnih«; iluminacije i freske; starohrvatska umjetnost i romanika u Hrvatskoj. • Podređenost skulpture i slikarstva arhitekturi: zakon kadra i okomita perspektiva. Regionalizam romanike: Toskana i Lombardija, Provansa, Normandija, Hrvatska – katedrala (Krk, Rab, Zadar, Trogir). • Romanika – kiparstvo. Portali crkava i fasadna skulptura, kapiteli i namještaj iznutra – reljefnost, plošnost, zakon kadra, ikonografski program. Luneta portala žarište kompozicije, prijenos prostorne šeme kupole u plohu. Hrvatska. Radovanov portal u Trogiru i zlatarstvo – Dubrovnik, Zadar. • Slikarstvo – plošnost, okomita perspektiva, uska skala boja 		2. Evaluacija znanja
11.	<p>GOTIKA</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Novi konstruktivni elementi u graditeljstvu; plamena, cvjetna, perpendikularna gotika; elegancija i humanizam u skulpturi (od Chartresa / Šartra do Pisana i Ghibertija / Giberta); Vitraji. • Slikarstvo pozne gotike – sjever i međunarodni stil od iluminacija do avinjonske piete; Italija – Madonijeri: Chimabue / Čimabue, Duccio / Dučo i Giotto / Đoto. Gotika u Hrvatskoj. • Umjetnost stećaka u Bosni – sedam vrsta stećaka, motivi, ornamentika, nekropole. • Gradnja katedrale i zvonika. Zid se pretvara u kontrafor, a prozor u vitrail – konstrukcije šiljastog luka, kontrafora i ogivala, tipovi rebrastih svodova. Konstrukcije i proporcije u projektiranju (triangulara i kvadratura kruga). • Uloga arapske znanosti i kulture (brojevi, rebrasti svodovi). • Tri faze unutar gotike: rana, klasična i kasna (cvijetna ili plamena). • Kiparstvo. Osvajanje volumena, skulptura u niši, rana klasična i kasna gotička; od kipa / stupa do izvijene S-linije / crte gotičkih kipova. Život čovjeka u tri kruga: realni, intelektualni i moralni. Gotički idealizam i naturalizam. • Umjetnost stećaka u Bosni: Stećak »Kule«, nekropole. • Slikarstvo. Humanizam gotike, tema Bogorodice u francuskoj gotičkoj skulpturi; Narativna metoda, naglašeni volumeni (Giotto), obrnuta perspektiva, gotički realizam, dvorski stil tapiserije, idealizam i naturalizam. 	4 časa	1. Gotika- opći pregled 2. Stećci i iluminirani rukopisi u BIH 3. Posjeta muzeju – sistematizacija pređenog gradiva 4. Posjeta muzeju – sistematizacija pređenog gradiva
12.	<p>RANA RENESANSA U ITALIJI</p> <hr/>	4 časa	1. Perspektiva, proporcija, zlatni rez 2. Praktičan rad -Linearna

	<ul style="list-style-type: none"> • Firenca kao jezgra nove kulture; osobine renesanse – pojava znanstvenih metoda u umjetničkim postupcima, jačanje individualne svijesti. • Kiparstvo – Donatelo (obnova antičke umjetnosti u novom duhu). • Arhitektura – rađanje znanstvene perspektive; Brunelleschi / Bruneleski i Alberti; perspektiva u slici i u odnosu na gledatelje u prostoru; središnja geometrijska perspektiva kao izraz subjektivnosti, individualnosti; palazzo / palaco – palača, nova graditeljska forma. • Slikarstvo – firentinska i venecijanska škola. Firenca: tonsko slikarstvo, naglašena forma i crtež (slikarstvo plastične forme). Venecija: kolorističko slikarstvo i lirizam. 		<p>perspektiva</p> <p>3.Rana renesansa – opći pregled</p> <p>4. Rana renesansa- opći pregled</p>
13.	<p><u>VISOKA RENESANSA</u></p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Usavršenost dostignuća rane renesanse; »univerzalni čovjek«. Doba velikih genija: Leonardo, Brammante, Michelangelo, Raffaello, Giorgione / Đorđone, Tizian / Tician; savršenost kompozicije – geometrijska konstrukcija. 	4 časa	<p>1.Visoka renesansa – opći pregled</p> <p>2. Visoka renesansa – opći pregled</p> <p>3. Evaluacija znaja</p> <p>4. Evaluacija znanja</p>
14.	<p><u>MANIRIZAM</u></p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Završna faza renesanse; napuštanje klasične kompozicije; fantazija i mašta nasuprot autoritetu znanosti i prirode; epigonski (eklektički) i kreativni manirizam; gubitak perspektive, svijet kao labirint, nestvarno i nadstvarno. • Michelangelo, Tintoretto, Veronese, El Greco. 	2 časa	<p>1. Sistematizacija pređenog gradiva</p> <p>2..Manirizam – opći pregled</p>
15.	<p><u>RENEŠANSA U FLANDRIJI, NJEMAČKOJ I HRVATSKOJ</u></p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Odnos juga i sjevera; gotika i međunarodni stil kao polazište; realizam i proučavanje prirode bez naučnih metoda: Van Eyk / Ajk – uljano slikarstvo, Van der Weyden / Vajden. Njemačka: Grunewald / Grinevald, Holbein / Holbajn, Durer / Direr. 	2 časa	<p>1.Sjevernoevropska renesansa – opći pregled</p> <p>2. Renesansa (dokumentarni film)</p>

16.	<p>BAROK</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Srodnost fizike, matematike, astronomije (Kepler – elisa smjenjuje krug) i likovnih umjetnosti. Dinamizam tlocrta, konveksno-konkavne fasade, kontrast svjetlosti i sjene. Dinamična sinteza svih grana likovnih umjetnosti. • Protureformacija kao okvir nastanka baroka – idejne osnove nastanka barokne umjetnosti; Rim – kolijevka. • Slikarstvo: Caravaggio / Karavađo, iluzionizam, fresko slikarstvo. • Arhitektura, kiparstvo: Bernini, Borromini, Guarini. Prenosjenje težišta razvoja kulture u Francusku i Njemačku. Austrija i Njemačka • Francuska i klasicizam (stil Louisa XIV); arhitektura – Perault / Pero, Le Vau / Levo, Hardouin-Mansart / Arduin Mansar; slikarstvo – Poussin / Pusen, Loraine / Loren, Rubens, Rembrandt, Velasquez, Goya; kontrast svjetlosti, pravaca, dinamike, dijagonalne i vrtložne kompozicije. Rokoko stil (stil Louisa XV): Fragonard / Fragonar, Chardin / Šarden; žanr prizori, nizozemski majstori i klasicizam (David, Napoleonova umjetnost, Empir). 	4 časa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Barok – opći pregled 2. Rokoko – opći pregled 3. Praktičan rad, slikanje 4. Evaluacija znanja
17.	<p>UMJETNOST XIX STOLJEĆA / VIJEKA</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Stoljeće / vijek arhitekture bez originalnosti – prerađivanje stilova prošlih epoha. Podvojenost historizma i industrijske arhitekture. Estetika metalnih konstrukcija (mostovi) i staklene opne (izložbene i tvorničke hale). Svjetske izložbe. • Neoklasicizam i akademizam građen na autoritetu antike i Poussina: Cavid, Ingres / Engr. • Romantizam, reakcija na neoklasicizam nadahnut narodnim legendama, religijom, mistikom. Francuska: Delacroix / Delakroa. Engleska: Constable / Konstejbl, Turner / Tarnar. • Realizam (Daumier / Domije, Corot / Koro, Courbet / Kurbe. Austrija i Njemačka, bidermajer). • Fotograf preuzima od slikara zadaću reportaže i vjernoga portreta. Odnos fotografije i slikarstva. Hrvatska: Karas i Bukovac. Srbija: Jovanović, Predić. Kiparstvo u krizi – Antonio Canova. 	4 časa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Neoklasicizam i romantizam – opći pregled 2. Fotografija 3. Realizam 4. Posjeta galeriji – sistematizacija pređenog gradiva
18.	<p>IMPRESIONIZAM</p> <hr/>	2 časa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Impresionizam – opći pregled

	<ul style="list-style-type: none"> • Novi doživljaj svjetlosti i boje; pozitivizam građanskog društva; konačni razvoj piktoralne forme – Manet / Mane, Monet / Mone, Degas / Dega, Renoir / Renoar. U Hrvatskoj: Račić, Kraljević, Becić, Raškaj. U Srbiji: Petrović, Miličević, Milovanović. 		2.Praktičan rad -slikanje na impresionistički način)
19.	<p>POSTIMPRESIONIZAM</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Začeci velikih stilova s početka XX stoljeća / vijeka; Cezann / Sezan, Van Gogh / Gog, Gauguin / Gogen, Seurat / Sera, Toulous-Lautrec / Tuluz-Lotrek. 	2 časa	<p>1.Postimpresionizam – opći pregled</p> <p>2. Praktičan rad -slikanje na postimpresionistički način)</p>
20.	<p>SECESIJA</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Art Nouveau / Arnuvo, Liberty, europski i svjetski integralni stil, negacija tradicije u ornamentu, dinamika i ograničenost krivulja; od pribora za jelo do arhitekture. Francuska, Belgija, AustrijaSecesija u Zagrebu, Rijeci i Osijeku, Meštrović. 	1 čas	1.Secesija- opći pregled
21.	<p>UMJETNOST XX STOLJEĆA / VIJEKA</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Doba subjektivizma i traženja novih likovnih izražaja, nastanak dizajna iz art nouveaua i jugend-stila; novi materijali, nove tehnike; moderna strujanja, videomediji i digitalna tehnika u likovnim umjetnostima; fotografija, film, strip, kompjuterska grafika. 	5 časova	<p>1.Film, fotografija, strip,</p> <p>2. Digitalna tehnika i kompjuterska grafika</p> <p>3. Dizajn i scenografija</p> <p>4. Street art i grafiti</p> <p>5. Evaluacija znanja</p>

22.	<p><u>SLIKARSKI PRAVCI XX STOLJEĆA / VIJEKA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ekspresija: Fovizam – Henri Matisse / Anri Matis; ekspresionizam – grupe: Die Brucke / Di Bruk i Der Blaue Reiter / Rajter; Schmidt-Rottluff / Šmit-Rotluf, Beckmann / Bekman, Kokoschka / Kokoška, Kirchner / Kirhner, Marc / Mark, Kandinski. • Kubizam kao prethodnica apstrakcije: Picasso / Pikaso, Braque / Brak. • Apstrakcija. Vasilij Kandinski, Piet / Pit Mondrian (neoplasticizam) i Kazimir Maljevič (suprematizam). • Fantazija: dadaizam, Maks Ernst, Marcel Duchamp / Marsel Dišan, Hans-Jean / Žan Arp. • Nadrealizam: Ernst, S. Dali, Joan / Huan Miro. • Fantastično slikarstvo: M. Chagal / Šagal, Giorgio de Chirico / Đorđo de Kiriko, Rene Margitte. • Slikarstvo poslije II svjetskog rata: akciono slikarstvo, enformel i apstraktni ekspresionizam; Polok, Rothko, De Kooning, Buri; optičko slikarstvo: Vasarelli; pop-art: Warhol, Lichtenstein / Lihtenštajn, Rauschenberg; hiperrealizam i ostale tendencije do kraja stoljeća / vijeka. 	8 časova	<ol style="list-style-type: none"> 1.Fovizam i Kubizam 2.Ekspresionizam 3.Apstrakcija 4. Nadrealizam i Dadaizam 5. Pop art i Op art 6.Happening, Performans 7. . Praktičan rad – slikarstvo akcije 8. Evaluacija znanja
23.	<p><u>KIPARSTVO XX STOLJEĆA / VIJEKA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pojava Rodina / Rodena i preporod skulpture. Vitalizam i konstruktivizam (Picasso, Moor / Mur, Gabo, Pevsner, Tatlin, Brancusi, Arp). • Hrvatska: Meštrović, Augustinčić, Kršinić. Srbija: Roksandić, Stojanović. Bosna i Hercegovina: Grgić, Hozić, Njirić, Kučukalić, Skopljak. 	1 čas	<ol style="list-style-type: none"> 1.Kiparstvo XX vijeka
24.	<p><u>ARHITEKTURA XX STOLJEĆA / VIJEKA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Otto Wagner i bečka secesija; Bauhaus, Le Corbusier / Korbizje i njegovi sljedbenici. Hrvatska: Kovačić, Ostrogović, Ibler. Srbija: Dobrović, Bogdanović. Bosna i Hercegovina: Vancaš, Najdhardt, Štraus, Ugljen. 	2 časa	<ol style="list-style-type: none"> 1.Arhitektura XX vijeka – opći pregled 2. Škola u gradu – razgledanje arhitektonskih stilova, sistematizacija pređenog gradiva

25.	<p>SLIKARSTVO XX STOLJEĆA / VIJEKA U BOSNI I HERCEGOVINI, HRVATSKOJ, SLOVENIJI, SRBIJI, CRNOJ GORI I MAKEDONIJI</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> Jurkić, Šain, Petrović, Dimitrijević, Selmanović, Todorović, Mujezinović, Berber, Hozo, Zec, De Rivera, Štetić, Misirlić, Petlevski, Ramić, Lah, Babić, Hegedušić, Job, Lacković, Murtić, Keser, Generalić, Pulitika, Jakac, Debeljak, Bernik, Bijelić, Šumanović, Konjović, Dobrović, Čelebonović, Stupica, Gvozdrenović, Lubarda, Veličković, Đurić, Popović, Mišević, Srbinović. 	4 časa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Slikarstvo xx stoljeća / vijeka u bosni i hercegovini, hrvatskoj, sloveniji, srbiji, crnoj gori i makedoniji – dokumentarni film 2. Slikarstvo xx stoljeća / vijeka u bosni i hercegovini, hrvatskoj, sloveniji, srbiji, crnoj gori i makedoniji-dokumentarni film 3. Evaluacija znanja 4. Evaluacija znanja
-----	---	--------	--

UPUTE ZA IZVOĐENJE PROGRAMA

- Nastava likovne kulture u odgoju i obrazovanju učenika srednje škole je produžetak nastave likovne kulture u osnovnoj školi, ali na znatno višoj razini i s mnogo većim zahtjevima koji se pred učenika postavljaju.
- Nastavni sadržaji zasnivaju se na principima savremene nastave, a usklađeni su sa zadacima predmeta, estetskim i umjetničkim kriterijima.
- Nastava i njeni programski sadržaji organiziraju se tako da se za njihovu obradu iskoristi oko 40 % predviđenih sati, za praktičan rad 20% sati, za utvrđivanje, sistematizaciju i provjeru znanja oko 30 % sati, a za nastavu u muzejima ili galerijama 10% sati.
- Princip očiglednosti u realizaciji nastavnih sadržaja mora biti optimalno zastupljen, jer se na taj način verbalizam, historicizam i pasivnost učenika svode na najmanju mjeru.
- Osnovna metoda nastave likovne kulture u srednjoj školi temelji se na trajnom kontaktu s likovnim djelom kako bi se učeniku omogućio doživljaj likovnog djela. To se stvara putem originalnih likovnih djela ili reprodukcija.

- Nastava likovne kulture nije apstraktna estetika, niti samo teorija o umjetnosti. Nastavnik interpretira konkretna likovna djela, koja učenici simultano i kontinuirano promatraju. Učenici se pretežno odnose pasivno prema likovnom djelu i redovno ga apsorbuju parcijalno, očitavajući najčešće samo površinski sloj (temu, opći utisak i po neki detalj »s površine«). Stoga nastavnik tumači elemente vizualnog jezika, izražajna sredstva likovnog govora, osvještava skriveni, dublji sadržaj likovnog djela verbalnom interpretacijom zasnovanom na savremenoj metodi strukturalne analize.
- Škola je obavezna da organizira najmanje jednu ekskurziju godišnje, vodeći pri tome računa da se posjete jači kulturni centri u kojima će učenici moći vidjeti izložbe, umjetničke i kulturno-historijske spomenike. Obaveza škole je da školskim rasporedom časova omogući nastavniku da s učenicima periodično posjećuje umjetničke galerije i izložbene paviljone, kako bi učenici imali priliku da vide originalna umjetnička ostvarenja.
- Za efikasnu i uspješnu realizaciju nastavnog gradiva, škola je dužna da obezbijedi optimalne materijalno-tehničke uslove, prema Normativima i standardima: odgovarajući radni prostor (osvijetljen i opremljen odgovarajućim namještajem i tehničkim sredstvima), likovnu biblioteku, cd-teku, grafo folije i drugi videomaterijal i tehničku opremu.

METODE EVALUACIJE ZNANJA

- Usmeno izlaganje, pismeni testovi provjere znanja,
- Provjera znanja na vizuelnom nivou prepoznavanja osnovnih obilježja pojedinih segmenata pređenog gradiva,
- Prilagođavanje testova po principu označavanja ispravnog odgovora,
- Vizuelno estetska analiza učeničkih praktičnih radova,
- Pisanje ili prezentacija referata

Tokom realizacije zadataka u svim metodskim cjelinama po razredima, gde se nastavnik pojavljuje kao prenosilac znanja i animator likovnog stvaralaštva učenika moguće je provjeravati i pratiti nivo i kvalitet procesa i rada učenika po navedenim standardima.

Dalje, treba imati u vidu činjenicu da se svaki od navedenih nivoa može ocjenjivati od dva(2) i do pet (5). Iz toga proizilazi

kompleksnost ocjene i sugestija za sledeći pristup: dovoljan (2) usvojenost sadržaja na nivou opažanja; dobar (3) usvojenost sadržaja je na nivou opažanja i primanja; vrlo dobar (4) usvojenost sadržaja je na nivou opažanja, i razumjevanja; odličan (5) usvojenost sadržaja je na nivou opažanja, primanja, razumjevanja i postupanja.

Prilikom ocjenjivanja treba imati u vidu da neće svi učenici biti na istom nivou opažanja, primanja, razumjevanja i postupanja što od nastavnika zahtjeva pažnju i realnost. Pri tome

treba poći od zahtjeva programa i psihofizičkih mogućnosti učenika jer mogu da budu zastupljeni svi načini ocjenjivanja sa različitim stepenima.

Time bi se doprinijelo podizanju kulturnog nivoa kod učenika i razvijanju pozitivnog stava prema tekovinama kulture.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu likovne kulture u srednjoj školi mogu izvoditi:

- stručna lica koja su završila Akademiju likovnih umjetnosti – nastavnički smjer,
- sva lica koja su završila neki drugi smjer na Akademiji likovnih umjetnosti, ukoliko su položili psiholško-pedagošku grupu predmeta.

PEDAGOŠKO-PSIHOLOŠKO IZBORNO PODRUČJE

III RAZRED

1 sat sedmično – 35 sati godišnje

R/Br.	TEMATSKE CJELINE I SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA	ČASOVI
1.	CRTEŽ <hr/> <ul style="list-style-type: none">• Linija / crta i površina / ploha – organizacija unutar zadanog formata papira; kontrast svijetlo-tamno, intenzitet linije / crte, ritam linije / crte, linija / crta i volumen, linija / crta u funkciji objašnjenja forme i prostora; specifičnosti crtaćih materijala i vrste podloga; karakter linije u odnosu na specifičnost korištenih materijala.• Valer – uloga valera u organizaciji crteža, valer u funkciji opisa forme, kontrast svijetlo-tamno.• Tekstura – prirodna tekstura, prirodni materijali i mogućnosti njihove aplikacije, imitativna tekstura, kreativna tekstura.	13 časova
2.	GRAFIKA <hr/> <ul style="list-style-type: none">• Izražajne mogućnosti tehnika visokog tiska / visoke štampe, tehnologija visokog tiska / visoke štampe; crtež četkom kao predložak za tehniku visokog tiska / visoke štampe, prenošenje crteža na linoleum, rezanje i otiskivanje; linija / crta i površina / ploha, šrafura i svjetlina, kontrast crno-bijelih površina, višebojna grafika.	10 časova
3.	KIPARSTVO <hr/> <ul style="list-style-type: none">• Oblik kao prostorni fenomen; oblikovanje po principu dodavanja materijala; glina, glinamol, plastelin; trodimenzionalnost mase; pravilni i nepravilni oblici; ritam, kompozicija.	12 časova

--	--	--

IV RAZRED

1 sat sedmično – 30 sati godišnje

R/Br.	TEMATSKJE CJELINE I SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA	ČASOVI
1.	<p>SLIKARSTVO</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Površina i boja: nastanak i doživljaj vizualne slike; kompozicija površina; položaj, smjer, veličina i oblik; valer, boja i tekstura; slikarski materijali; postepen prelazak od monohromatskog ka polihromatskom slikanju. • Svijetlo-tamne površine kao osnova komponiranja; građenje forme pomoću valera, uz primjenu dvije ili više boja; motiv, ritam. • Boja i forma – boja kao element oblika, boja i prostor, kontrasti boja, harmonija boja. 	20 časova
2.	<p>KIPARSTVO</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Konstrukcija i proporcija; modelirana i sječena forma; analitička studija u crtežu i glini; plitki reljef, bar-reljef, meco-reljef. 	10 časova

OČEKIVANI REZULTATI

Učenici usvajaju i proširuju znanja o načinu i mogućnostima upotrebe materijala i sredstava za kreativni rad koji se koriste u oblastima:

- **Crtež:**
 - da mogu razlikovati teksturne crte /linije/, i praviti gradaciju između njih,
 - da spoznaju karakteristike i mogućnosti strukturne linije u realizaciji svojih ideja, osmišljavanju i predstavljanja kompozicionih formi i definisanja prostora
 - moći predstaviti kompozicije sa naglašenom strukturom

- moći prepoznati strukturne linije; linije koje definišu neki oblik, linije koje predstavljaju neku formu
- okoristiti se primjenom različitih vrsta u cilju ostvarivanja različitih struktura u osmišljavanju kreativnog rada
- moći prepoznati karakter i karakteristike strukturnih linija
- ovladavanje strukturnim linijama, linija u funkciji dpredstavljanja oblika /forme/
- primjena savladanog i usvojenog znanja o liniji u cilju predstavljanja teksturalnih razlika /karakteristika različitih materijala/, realizacija kroz crtež, sposobnost predstavljanja karaktera različitih materijala /tekstur/ slaganjem različitih rasporeda ukrštenih linija /šrafurom/
- da usvoji termine: hrapava tekstura, glatka tekstura, sjajna tkstura, mat tekstura, zasićena tekstura, prozirna - mehka tekstura
- Usvojiti pojam sruktura /ono što definiše organizaciju i strukturu neke plohe, oblika-forme, materije: rastresito-prhko, tvrdo-čvrsto /sabijeno/
- **Slikarstvo:**
 - da proširuju i dopunjuju znanja o slikarskim tehnikama; akvarelu, gvašu, temperi, pastel, flomasterima u boji, kolažu, mozaiku
 - da proširuju znanje o lokalnim bojama /bojama koje karakterišu određeni oblik/
 - da prepoznaju i u svojim radovima koriste lokalne boje
 - da prošire znanje o tonskom stupnjevanju /stepenovanju/ boje, u cilju predstavljanja prostornosti, plastičnosti /trodimenzionalnosti/ oblika
 - da na svojim radovima upotrebljavaju pripremljene /na paleti miješane/ boje u cilju ostvarivanja skale različitih valerskih vrijednosti /primjena svjetlije i tamnije boje/ jednog tona u realizaciji tonskog stupnjevanja boje
 - da proširuju znanje o optičkom miješanju boja i njegovom djelovanju: da dvije osnovne boje postavljene jedna pored druge u formi sitnih tačkica, rezultiraju trećom bojom /kao rezultat daju izvedenu, koja bi se dobila i fizičkim miješanjem, ali je na ovaj način dobijena boja intenzivnija
 - rad na proširivanju i usvajanju znanja o osnovnim boja i mogućnostima njihove primjene
 - rad na pravilnoj primjeni slikarskih tehnika, upotrebi materijala i sredstava za rad u oblasti slikanje
- **Kiparstvo/Vajarstvo:**
 - rad na uočavanju odnosa mase i prostora, uočavanje simetrije i asimetrije u realizaciji prostornih organizacija, prepoznavanje karaktera oblika
 - da su sposobni prepoznati i razlikovati pozitivne i negativne forme i koristiti ih u svom kreativnom radu
 - u prostornom oblikovanju, uočiti i moći predstaviti kontrast oblika i kontrast različitih tekstura u prostornim organizacijama /primjena kompozicije različitih tekstura/
 - rad sa primjenom mekih skulptorskih materijala podesnih za realizovanje različitih tekstura
- **Grafika:**
 - da usvoje pojam kliše, šablon /matrica/, grafički otisak, grafičar, štampanje
 - da savladaju princip izrade jednostavnog šablona za visoki tisak, linorez, papir grafika
 - da znaju osmišljeno u organizaciji kompozicije primjenjivati sliku i tekst, izrada stripa, naslovne strane knjige...

IZVOĐENJE PROGRAMA ZA PEDAGOŠKO-PSIHOLOŠKO IZBORNO PODRUČJE

- Osnovu sadržaja nastave likovne kulture za pedagoško-psihološko izbornu područje čini praktičan rad, putem kojeg učenik, vrjednujući vlastito iskustvo ovladavanja konkretnim materijalom, alatom i tehnikom, prilazi biranim primjerima iz pojedinih grana likovne umjetnosti.
- Praktični rad obuhvata tri osnovna aspekta svake likovne cjeline. Ti aspekti su: tehnološki, studijski i kreativni. Tehnološki aspekt podrazumijeva upoznavanje s materijalima, alatima i tehnikama obrade materijala; studijski aspekt podrazumijeva kopiranje jednog djela svjetske likovne baštine, po vlastitom izboru, uz konsultovanje neophodne stručne literature; kreativni aspekt podrazumijeva stvaranje likovnog rada na osnovu vlastite ideje.
- Svaka likovna cjelina (crtež, slikarstvo, grafika, kiparstvo) bit će zastupljena s određenim brojem nastavnih sati, na sljedeći način: obrada nastavnog gradiva (10 % od ukupnog broja sati), praktični rad (60 %), posjeta galeriji ili slikarskom ateljeu (20 %) i sistematizacija (10 %).
- Stručnu vikend ekskurziju – obilazak kulturno-historijskih znamenitosti BiH, izuzev Sarajeva, treba planirati u tokom školske godine (na primjer obilasci Daorsona i Radimlje, Mostara, Počitelja, Dubrovnika). Učenici bi tom prilikom vodili dnevnik s ilustracijama.

METODE EVALUACIJE ZNANJA

- Usmeno izlaganje, pismeni testovi provjere znanja,
- Provjera znanja na vizuelnom nivou prepoznavanja osnovnih obilježja pojedinih segmenata pređenog gradiva,
- Prilagođavanje testova po principu označavanja ispravnog odgovora,
- Vizuelno estetska analiza učeničkih praktičnih radova,
- Pisanje ili prezentacija referata

Tokom realizacije zadataka u svim metodskim cjelinama po razredima, gde se nastavnik pojavljuje kao prenosilac znanja i animator likovnog stvaralaštva učenika moguće je provjeravati i pratiti nivo i kvalitet procesa i rada učenika po navedenim standardima.

Dalje, treba imati u vidu činjenicu da se svaki od navedenih nivoa može ocjenjivati od dva (2) i do pet (5). Iz toga proizilazi

kompleksnost ocjene i sugestija za sledeći pristup: dovoljan (2) usvojenost sadržaja na nivou opažanja; dobar (3) usvojenost sadržaja je na nivou opažanja i primanja; vrlo dobar (4) usvojenost sadržaja je na nivou opažanja, i razumjevanja; odličan (5) usvojenost sadržaja je na nivou opažanja, primanja, razumjevanja i postupanja.

Prilikom ocjenjivanja treba imati u vidu da neće svi učenici biti na istom nivou opažanja, primanja, razumjevanja i postupanja što od nastavnika zahtjeva pažnju i realnost. Pri tome treba poći od zahtjeva programa i psihofizičkih mogućnosti učenika jer mogu da budu zastupljeni svi načini ocjenjivanja sa različitim stepenima.

Time bi se doprinijelo podizanju kulturnog nivoa kod učenika i razvijanju pozitivnog stava prema tekovinama kulture.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu likovne kulture za pedagoško-psihološko izbornu područje mogu izvoditi:

- stručna lica koja su završila ALU – nastavnički smjer,
- sva lica koja su završila neki drugi smjer na ALU, ukoliko su položili grupu pedagoško-psiholoških predmeta.